

Predikan av Rev. Dr Mitri Raheb

Teologifestivalen, Uppsala domkyrka den 8 februari 2015

Dagens bibeltext: Lukas 2:22-40

Det är en stor ära för mig att vara här i dag och ha privilegiet att få predika i den här gudstjänsten. Jag vill tacka både Anna Karin Hammar och ärkebiskop Antje för deras vänskap och uppmuntran.

Jag kan föreställa mig att några av er kanske är litet nyfikna på hur den här palestiniern, araben, kristne och lutherske prästen ska gripa sig an dagens text. Det är ingen lätt text att predika över, men den är utan tvekan spännande.

Låt oss först titta på i vilket sammanhang, i vilken kontext, den står. Det är där, i sammanhanget, som en kontextuell teolog börjar.

1. Kontexten: Texten talar om en tid kring början av det första årtusendet, för två tusen år sedan. Platsen är Jerusalem, i Palestina, i det judiska templet, för att vara mer exakt. Vi möter där två äldre människor. En man och en kvinna. Mannen heter Symeon. Symeon är inget namn vi finner i Gamla Testamentet. Han var inte någon av Fäderna i den hebreiska Bibeln. Det är ett namn som vi bara finner i Nya Testamentet. Men det måste ju finnas ett skäl till att Symeons föräldrar väljer just det namnet för sitt barn. Symeon måste ha varit någon som betydde mycket för dem. För att få reda på vem denne Symeon var måste vi gå till tiden mellan de båda testamentena, mera precist till mackabéer-tiden. Symeon var namnet på befälhavaren och översteprästen i Jerusalem år 143 f.Kr. Palestina var då ockuperat av seleucider-riket. Seleuciderna hörde hemma i Syrien. De var ivriga att fortsätta den helleniseringsprocess som påbörjats av Alexander den Store. Jerusalem skulle helleniseras, och det judiska templet skulle förvandlas till ett grekiskt tempel där seleucidernas kung skulle tillbedjas. Mot denna helleniseringsprocess startade Mattathias en revolt mot seleucidernas ockupation av Palestina. Mattathias dog, och hans son Judas, som blev känd som Judas Mackabaios, efterträdde honom. Han lyckades mota tillbaka de syriska seleuciderna och återinföra den gamla ordningen i templet (år 164 f.Kr.) Det är den segern som judarna firar varje år vid Chanukkah, ljusfesten i december. Men bara fyra år senare lyckades den syriska ockupationsmakten ta ut sin hämnd och döda Judas. Hans bror Jonatan tog över och fortsatte befrielsekampen mot seleuciderna. Men år 143 f.Kr. dödades också han av seleuciderna. Det var i det här läget som den tredje brodern, Symeon, tog över och påbörjade den hasmoneiska dynastin. Trots att Symeon inte regerade i mer än 10 år, betraktades han som en hjälte, och i Första Mackabéerboken 14:4-15 läser vi:

”Judeen hade nu ro, så länge Symeon levde. Han sökte sitt folks bästa, och hans makt och hans ära behagade dem väl under hela hans livstid. Till alla hans andra ärorika gärningar kom ock att han vann Joppe till hamnstad och därmed skaffade en infartsort för öarna i havet.

Han utvidgade gränserna åt sitt folk och höll landet under sitt välde. Han förde många tillbaka hem ur deras fångenskap och blev herre över Gasara och Betsura och borgen. Han skaffade bor allt orent ur denna; och ingen fanns, som kunde stå honom emot. Man odlade sin jord i trygghet, och jorden gav sin gröda, och träden på marken buro sin frukt. Gamla män sutto på gatorna, alla samtalade de om allmänt väl, och de unga iförde sig krigarskrudens ståt.

Han försåg städerna med födoämnen och utrustade dem med försvarsmedel; ja, ryktet om hans ära nådde till jordens ända. Han skaffade fred åt landet, och Israel fröjdade sig storligen; envar satt under sitt vinträd och sitt fikonträd, och ingen fanns, som förskräckte dem.

Ingen stridde vidare mot dem i landet, och konungarna blevo i grund slagna på den tiden. Han styrkte alla betryckta bland sitt folk, han var en ivrare för lagen och tillintetgjorde alla avfällingar och ogärningsmän. Han smyckade helgedomen härligt och ökade antalet av helgedomens kärl.”

(Översättningen är hämtad ur Apokryferna ur Gamla Testamentet, 1975. Texten finns också i Bibel 2000.)

Föräldrarna till den Symeon som vi möter i texten för den här dagen måste ha haft denne hasmoneiske Symeon i tankarna. De längtade otåligt efter den dag när de skulle befrias från ockupationsmakten. Seleuciderna var borta, men de hade snart ersatts av romarna, som ockuperade Palestina år 63 f.Kr. och gjorde slut på den Hasmoniska dynastin år 37 f.Kr. Lukasevangeliets Symeon föddes och växte upp under den romerska ockupationen. Han drömde om och längtade efter den dag när hans folk åter skulle vara ett fritt folk, fritt från det romerska oket. Men han var ingen fanatiker, eller kanske han var för gammal för att gå i strid mot romarna med vapen, som den hasmoneiske Symeon hade gjort. Förmodligen stod han närmre fariséerna. Så han höll sig nära templet, han bad, och han väntade på Messias, befriaren, förlossaren som skulle komma.

Och så gjorde också Hanna. Hanna var bra mycket äldre än Symeon, men ändå hade hon levt större delen av sitt liv under romersk ockupation. Hon bad och väntade på den dag när Jerusalem skulle vara en fri stad och när man fritt och utan fruktan kunde glädja sig i tillbedjan och bön.

Både Symeon och Hanna längtade efter att ockupationen skulle ta slut; efter att Jerusalem skulle befrias från förtryckarna, att man skulle fritt få fira sina gudstjänster och att templet inte längre skulle skändas av ockupationsmakten. De tvivlade på att de skulle få uppleva detta under sin livstid. De var redan för gamla, Herodes satt alltför säkert på sin tron och hela landet kände av hur romarna etablerade sig allt fastare, de var där för att stanna. Men det var Symeon som trots allt höll hoppet levande. Han hade fått en sorts uppenbarelse, han skulle få se befriaren innan han dog. Och i den förhoppningen fortsatte han att komma till templet och söka efter det som skulle komma i Herrens namn.

Berättelsen om Symeon och Hanna är också min berättelse: Jag var fem år gammal när Israel ockuperade Västbanken. Hela mitt liv har jag levt under israelisk ockupation. Det fanns en tid när jag trodde att jag med egna ögon skulle få se att det var fred, att det skulle ske under min livstid, att jag skulle få dö i förvisning om att mina döttrar skulle få ett värdigt liv. Ju äldre jag blir, desto mer tvivlar jag på det. Koloniseringen av Palestina genom de israeliska bosättarna fortsätter. Det internationella samhället fortsätter att förse Israel med hardware, medan några kyrkor förser dem med software. Spänningen i Jerusalem i dag, runt al-Aqsa-moskén, påminner starkt om spänningen runt det judiska templet på Mackabéertiden. Jerusalems befrielse är mer avlägsen än någonsin. Fler och fler slutar hoppas på en lösning i Israel-Palestinafrågan. Det tycks vara ett hopplöst fall. Jag hade hoppats att många av vårt folk skulle hålla hoppet levande, som Symeon och Hanna. Situationen, sammanhanget i Palestina har inte förändrats mycket sedan Jesu tid: Palestina har ockuperats av den ena makten efter den andra – assyrierna, babylonierna, perserna, grekerna, seleuciderna, romarna, araberna, korsfararna, ottomanerna, briterna och nu den israeliska ockupationen.

2. Förutom Symeon och Hanna läser vi också om Josef och Maria. Båda var palestinska judar, de tog Jesus till templet, i enlighet med lagen. 40 dagar efter barnets födelse skulle modern komma med sitt barn till templet. Den seden gäller än i dag i våra kyrkor. Här ser ni hur Gamla och Nya Testamentet hör samman. Jag förstår att den här söndagen heter Jungfru Marie Kyrkogångsdag i Sverige, vilket betyder ungefär ”den dag när jungfru Maria gick till kyrkan”, som om templet i det här fallet ersatts av kyrkan. Ersättningsteologi är farlig. Den är farlig därför att den är exklusiv, den tolererar inte pluralism. Ersättningsteologi är farlig för den bygger på arrogans. När folk tar sig rättigheten att bestämma vem som är utvald och vem som inte är det, vem som hör till de bevarade och vem som inte gör det, vem som är kosher och vem som inte är det, vem som är ond och vem som inte är det, då handlar det om hybris, och det har ingenting med sann tro att göra. Sann tro inkluderar människor, exkluderar dem inte. Sann tro är ödmjuk och hoppas på frälsning för alla människor.

Tro handlar om den egna uppfattningen. Jag menar att min fru är den vackraste kvinnan som finns. Betyder det att hon är det och att hon skulle vinna en skönhetstävlan som bekräftade att hon är det? Betyder det att alla andra kvinnor är fula? Nej, det handlar om en uppfattning, om min uppfattning. (Det här är tydligt i dagens text: tre gånger i den så välkända lovprisningen av Symeon finner vi verbet "Eidon, Idein, Idy", som betyder att uppfatta, varsebli, förnimma). Det säger egentligen inget om andra kvinnor; men det säger något om mig och min smak och min uppfattning. Problemet med ersättningsteologi är att den har ersatt en trosuppfattning med en religiös ideologi. På trons område finns det ingen plats för ideologi. Symeon förstod att tron är inklusiv: det är därför som han innefattar icke-judarna, alla folk, Ethnoi i löftet. Det är detta som är tro. När kyrkan exkluderade judendomen var det en den världsliga maktens ideologi. Gud är alltid större än vår egen och statens religion. Det där såg Symeon. Den insikten är vad vi behöver nu i vår tid, mer än någonsin.

Men låt mig säga en sak till: det finns ännu en ersättningsteologi. Det finns kristna och judar som ersätter det palestinska folket med det israeliska folket. De fråntar det palestinska folket dess arvsrätt, de gör dem arvslösa. De struntar i deras rättigheter och ser bara till det israeliska folkets rättigheter och trygghet. De ser inte vårt folk, vårt folks långa historia i landet, deras rötter djupt i den jorden, utan ersätter den med en föreställning, en myt om "ett folk utan land för ett land utan folk". De judiska bosättarnas försök att ersätta al-Aqsa-moskén med ett nytt judiskt tempel är mera än ersättningsteologi. Det är den världsliga maktens ideologi.

3. Symeon och Hanna väntade båda på Messias. Inför en mäktig och grym världslig makt ger det förtryckta folket lätt upp hoppet om att något ska förändras, bli bättre. Det enda hopp som återstår, långt i fjärran, är att Messias skall komma. En lösning med politiska eller religiösa medel tycks inte finnas inom räckhåll. Den världsliga makten är så stark att endast ett gudomligt ingripande av den smorde frälsaren, Messias, kan ge den förändring de drömmer om. Ett förtryckt folk längtar efter Messias för de ser att Gud inte för alltid kan tillåta att den världsliga makten segrar. Han kommer att handla när tiden är inne, och folket måste därför vänta tålmodigt, i avvaktan på att Han skall komma.

Symeon och Hanna och de tidiga kristna förstod att Jesus var Messias, och det förändrade den politiska och religiösa scenen. Tron att Messias hade kommit innebar att det gudomliga ingripandet inte längre var något som skulle ske i framtiden, det var något som redan var här. Det var här, men inte helt och fullt. De kristna kunde inte längre vänta på ett direkt gudomligt ingripande, för det ingripandet hade ju redan ägt rum. Messias hade kommit, och de behövde inte vänta på någon mera. Han sade vad som behövde sägas, och han gjorde vad som behövde göras. Gud hade gjort vad han skulle. Bollen var nu på vår planhalva. Vi kunde antingen spela med i spelet eller gå vår väg. Att vänta ytterligare var bara att slösa bort tiden. De nu förvandlade troende skulle gå ut i världen, utmana maktmonopolet och leva som ett redan befriat folk. Tron på Jesus som den Messias man så hett längtat efter ersatte tanken på ett gudomligt ingripande med de troendes direkta ingripande. Nu var det de som trodde på Kristus som måste gå ut i världen, handla och förändra den världsliga makten.

Vi fortsätter visserligen att likt Symeon och Hanna vänta på att ockupationen skall ta slut, men vi sitter inte längre i templet och väntar och ber, utan vi går ut i världen. Hopp är inte längre det vi väntar på. Hopp blir vad vi gör som troende människor. Hopp blir tro i handling. Styrkta av Jesu liv och verk blir det vi som kan åstadkomma en förändring i vår värld. Ja, Gud gör allting nytt, och i det syftet använder han oss.

Amen.

Översättning: Katarina Sjöström